

Til:	Rådgivende utvalg	Dato:	28.09.2023
Fra:	Overvåkingsenheten	Type:	RU-møte 3/2023
Tid:	6. september 2023 kl.10-12	Saksnr.:	2023/2
Emne:	Referat utvalgsmøte (Akersgata 8, Sverdrup, og Teams)		

Referat fra møte i NIMs rådgivende utvalg – september 2023

Deltakere fysisk: Barneombudet, Sivilombudet, Amnesty International Norge, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO), Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS), Ervin Kohn, Anne Hellum.

Deltakere digitalt: Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO), Den norske Helsingforskomiteen, Dana Manouchehri, Wenche Malmedal, Siri Gloppen.

Fra NIM: Direktør Adele Matheson Mestad, assisterende direktør Gro Nystuen, avdelingsleder Kristin Høgdahl, kontorsjef Birgitte Bøgh-Olsen, seniorrådgiver Peter Dawson, rådgiver Mina Haugen, praktikanter Emma Ödegaard, Anne Noddeland og Oda Unger (referent).

Forfall: Advokatforeningens menneskerettighetsutvalg og Frode Elgesem.

1. Velkommen og orienteringer

NIM/Adele Matheson Mestad: Direktøren ønsket velkommen og orienterte om aktiviteter siden sist. NIM har lansert rapportene Skeiv rett (se sak 3), og Eldres menneskerettigheter. Det har vært aktivitet rundt tidligere rapporter (SP art 27, CRPD inkorporering og flere). NIM har jobbet med OECD kontaktpunktet om et verktøy for selskaper for aktsomhetsvurderinger og vært på Arendalsuka der vi arrangerte om klima sammen med Amnesty og deltok på arrangementer om bl.a. ytringsfrihet og Fosen-saken. Arbeidet med 25. juni rapporten og kritikk rundt dette løftes. Arbeidet fremover skisseres: Rapporter om klima og urfolk, samt rusbrukere, stigmatisering og ytringsfrihet i lys av den teknologiske utviklingen. Det skal lanseres Veileder og Tracker og Bystanderprosjekt (sak 2 og 4), det planlegges dialogmøter med departementer om FN-anbefalinger, og det skal lages virksomhetsplan for 2024. Den 27. september skal Adele representere NHRIene i Klimasak for EMD.

2. Prosjekt om hatprat og tilskuerintervensjon ("bystander intervention")

NIM/Peter Dawson (med supplering fra Amnesty v/ John Peder Egenæs): Forskning viser at tilskuere til rasisme, diskriminering eller hatefulle ytringer ofte forblir passive, fordi

følelsen av personlig ansvar for å gripe inn reduseres med antall andre tilskuere som er til stede. NIM jobber sammen med Amnesty og Catalysts for å utarbeide ressurser for skoler og organisasjoner om hvordan tilskuere kan identifisere hatprat og trygt gripe inn og hjelpe (tilskuerintervensjon). NIM samarbeider også med et produksjonsselskap om en filmkampanje, og har innhentet ferske tall fra en landsrepresentativ undersøkelse om hvor mange i befolkningen har observert hatprat det siste året og hvor mange har gjort noe for å hjelpe.

Innspill/diskusjon: NIM inviterer utvalget til å gi innspill om utfordringer med å øke bevisstheten om tilskuereffekten i Norge og hvilke nøkkelbudskap som vil motivere tilskuere til å gripe inn.

Utvalget er imponert over arbeidet. Det kommer spørsmål om prosjektet fanger opp farligheten ved- og frykten for å gripe inn. Det bekreftes at prosjektet tar hensyn til dette og vil bygge på ulike fremgangsmåter med hensyn til tilskuerens trygghet. Det blir foreslått å analysere reaksjonene basert på hvor de oppstår: er det ulike reaksjonsmønstre på nett og fysisk? Det kan også være interessant å vite om tilskueren selv har ytret noe hatefullt. Det metodiske valget om en vid definisjon får støtte. Det uttrykkes et ønske om at eldre nevnes i definisjonen. Det metodiske valget om en ikke uttømmende liste av diskrimineringsgrunnlag, der et utvalg måtte gjøres i oppstillingen, begrunnes. Nyanser kommer frem i de åpne svarene.

3. Rapport om det menneskerettslige vernet til lhbt+-personer

NIM/Mina Haugen: NIM lanserte i sommer rapporten «Skeiv rett». Ett av formålene med rapporten har vært å øke kunnskapen om det menneskerettslige vernet skeive har etter norsk lov og internasjonale menneskerettskonvensjoner, og hvilke menneskerettslige plikter styresmaktene har overfor den skeive befolkningen. Rapporten gir en oversikt over hvilke rammer sentrale nasjonale og menneskerettslege instrument gir for fire utvalgte tema: vern mot diskriminering, vern mot hets/trakassering/hatefulle ytringer, retten til kjønnsidentitet, og retten til vern mot vold og overgrep. Rapporten er utformet slik at den kan suppleres med nye kapitler om nye tema.

Innspill/diskusjon: NIM inviterer utvalget til å gi tilbakemeldinger og innspill om hvordan rapporten bør følges opp videre.

Utvalget synes rapporten er utmerket. Det er fint at rapporten følges opp og at nye problemer tas opp. Utvalget kommer med en rekke forslag til tema. Interseksjonalitet er en rød tråd i diskusjonen. Skeive flyktninger og asylsøkere opplever diskriminering på mottak. Skeive med religiøs tilhørighet frastøtes fra egen religion og opplever diskriminering i eget miljø. Behandling av

transpersoner i fengsel, der disse har seksuelle voldsforbrytelser på rullebladet er et tema som må møtes med juridiske svar. Anne Hellum diskuterer gjerne tematikken med NIM dersom det skulle bli et aktuelt tema. Skeive personer med nedsatt funksjonsevne er en gruppe som bør få fokus. Flere opplever at andre ikke forstår eller respekterer at de har en seksualitet eller kjønnsidentitet. Transbarn er enda en gruppe hvor manglende forskning på langtidseffektene av behandling står sentralt. Intersex barn er også en gruppe der vi mangler kunnskap.

4. NIMs veileder for utredning av menneskerettslige problemstillinger

NIM/Gro Nystuen: NIM har gjennom sitt arbeid sett et behov for å samle en del av de rettskildemessige og metodiske problemstillingene som ofte går igjen, i ett dokument. Dokumentet vil være et oppslagsverk til veiledning for alle som foretar menneskerettighetsvurderinger, og bidra til at menneskerettigheter sikres og respekteres. Dette faller inn under NIMs hovedoppgave om å fremme og beskytte menneskerettighetene i Norge. NIM har fått innspill fra blant andre Barneombudet, LDO, KS, UIO, Stortinget og departementer i arbeidet med veilederen. Rapporten skal lanseres 24 oktober på FN-dagen sammen med NIMs Human Rights Tracker (spøringsverktøy) av FNs anbefalinger til Norge.

Innspill/diskusjon: Gjennomgangen er først og fremst til orientering, men det åpnes for at utvalget kan komme med kommentarer.

Det uttrykkes bekymring for at lavere nivåer/instanser ikke foretar egne vurderinger, men holder seg til øvre føringer, for eksempel ved å vise til rundskriv. Plikten til å foreta selvstendige vurderinger bør komme frem i dokumentet.

NIM/Kristin etterlyste kommentarer fra RU på NIMs Human Rights Tracker. Hun vil sende ut epost med lenke.

5. NIMs virksomhetsplan / Runde om aktuelle problemstillinger og aktiviteter

NIM/Adele Matheson Mestad: Vi er i startfasen av arbeidet med virksomhetsplan for 2024, med utgangspunkt i våre fem strategiske prioriteringer: utsatte grupper, ytringsfrihet, urfolk og nasjonale minoriteter, kommuner og klima.

Innspill/diskusjon: NIM ber utvalget om innspill til hvilke trender man bør være oppmerksomme på, tema eller problemstillinger som bør følges opp/utredes, og hvordan NIM kan jobbe bedre. Utvalget inviteres samtidig til å fortelle om deres arbeid, da det blir lite tid til punkt 6.

- Ervin Kohn: Har i det siste jobbet med religionsfriheten til Jehovas vitner. Som innspill til NIMs arbeid nevnes utvidelsen av Trossamfunnsloven § 6. Denne er i

strid med Grl. § 16 og er nå på høring. NIM bør også se på ICERD artikkel 4b, som FN har kritisert Norge for ikke å ha tatt inn i norsk lov.

- Amnesty International Norge: Just Transition i Sapmi kommer med resultater, og 20. september lanseres prosjekt om hets og hattale mot samiske personer. Høstens kampanje er om uhelse i norske fengsel. Til NIMs virksomhetsplan nevnes Woke-debatten og Kunstig Intelligens.
- Sivilombudet: Sivilombudet fortsetter arbeidet med å besøke fengsel og holde foredrag. Det kommer en uttalelse om medisinsk cannabis, det arbeides med høringssvar til samtykkeutvalget, og klageordningen for barn. Som innspill til NIMs virksomhetsplan nevnes Woke/anti-woke og barns rett til å påvirke.
- Anne Hellum: Som innspill til NIMs virksomhetsplan nevnes evaluering av håndhevsapparater - kjernen i diskrimineringsvernet. Videre er det viktig at vi løfter blikket og ser på konflikter mellom ulike rettigheter. Rettsliggjøring er et annet tema i vinden. Arbeidet til Institutt for kriminologi (UiO) på feltet nevnes.
- Siri Gløppen: Til NIMs virksomhetsplan nevnes urfolks rettigheter og klimaomstilling som tema og at det kan være nyttig med et tverrfaglig perspektiv i arbeid med menneskerettigheter, for å få flere perspektiver. Politisering av tematikker (som f.eks. seksualopplysning) nevnes også.
- Dana Manouchehri: Arbeider for tiden med koranbrenning, og forholdet mellom øst og vest i Oslo. Til virksomhetsplanen foreslås arbeid med å fjerne skillet mellom minoriteter og majoriteten.
- Wenche Malmedal: Til NIMs virksomhetsplan nevnes digitalt utenforskap hos eldre, og risikoen for økonomisk overgrep, som tema. 1 oktober er den internasjonale dagen for eldre, i år med menneskerettigheter som tema. NIM kan i denne sammenheng påminne kommunene om elderrapportene.
- Gunnar Ekeløve-Slydal: Helsingforskomiteen jobber for tiden med religionsfrihet, koranbrenning, asylsaker til russiske borgere som blir satt på vent og European Media Freedom Act. Som innspill til virksomhetsplan kunne det være fint å få en NIM-rapport om hvordan Åpenhetsloven virker.
- FFO: Som innspill til virksomhetsplan nevnes at fokus bør være på rettighetsoppfyllelse, sett hen til en urovekkende tendens i retning av et «nå er det nok rettigheter» syn i KS.
- NOAS: Pål Nesse forteller at han går av om en måneds tid. Innspill til NIMs virksomhetsplan er at man istedenfor å velge mange nye tema, bør arbeide for operasjonalisering og etterlevelse av menneskerettighetene på flere nivåer. Av tema kan likevel nevnes alternativ til utvisning i utlendingssaker som angår barn, og vurderinger der barnets beste og innvandringsregulerende hensyn står mot hverandre.
- Barneombudet: Ny generell kommentar om barns rettigheter, miljø og klima. Barnevernsinstitusjonsutvalget kommer med sin utredning i løpet av september.

Det arbeides med et e-læringsverktøy om barnekonvensjonen og med hvordan barnets beste vurderes på systemnivå. Det anbefales å ta utgangspunkt i grunnlovsbestemmelser for å slå gjennom i argumentasjon.

6. Runde om aktuelle problemstillinger og aktiviteter

Tatt med under punkt 5.

7. Eventuelt

NIM/Adele Matheson Mestad: Direktøren takker for møtet.

Neste møte: 6. desember